

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

עבודה זרה שהתפרקה

(פ"ג ב') בעי רב חמא בר גוריא: עבודה זרה (המורכבת מחוליות) ישנה לאברים (כשהתפרקה, האם כל איבר מטמא⁴), או אינה לאברים?

(4) לישנא קמא (לחומרא): היכא דהדיוט יכול להחזירה, לא תיבעי לך דכמאן דמחברת דמי. כי תיבעי לך היכא דאין הדיוט יכול להחזירה (וצריך אומן לכך), מאי? כיון דאין הדיוט יכול להחזירה כמאן דמתברא דמי. או דילמא הא לא מחסרה (שום חלק ממנה לא נשבר)?

(2) ואיכא דבעי לה להך גיסא (לקולא): היכא דאין הדיוט יכול להחזירה לא תיבעי לך, דכמאן דמתברא דמי (וטהורה). כי תבעי לך היכא דהדיוט יכול להחזירה. מאי? כיון דהדיוט יכול להחזירה כמאן דמחברא דמי. או דילמא השתא מיהא קשלפה (כעת חוליותיה שלופות, וכשבורה) ושריא? תיקו.

(ואמרינן, פ"ג א') רב חמא בר גוריא כרבה מתני, ובעי לה אליבא דרבי עקיבא (דלרבנן ודאי אינה לאיברים). דלרבי אלעזר, בין לרבנן ובין לרבי עקיבא, אינה לאיברים.

שיטות הראשונים

עבודה זרה ישנה לאיברים או לא: כתבו **תוספות וריטב"א** דלעניין טומאה מיבעי ליה, ככולה סוגיין דלדעיל. ולא לעניין איסור הנאה?²

עבודה זרה אינה לאיברים: כתב **הרמב"ם** (הל' שאר אבות הטומאות ו,ג) "קִצְצָ אֶבֶר מִמֶּנָּה - אֶפְלוּ הִיא כְּמִרְדֵּעַ, הָרִי זֶה טְהוֹר, שֶׁעֲבוּדָה זָרָה אֵינָה מְטַמְּאָה לְאֲבָרִים, אֶלָּא הַצֹּנָה כְּלָה כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה, שְׁנֵאמַר: "תִּזְרַם כְּמוֹ דָּוָה" (ישעיה ל,כב) - מֵה נִדָּה אֵינָה מְטַמְּאָה לְאֲבָרִים, אִף עֲבוּדָה זָרָה אֵינָה מְטַמְּאָה לְאֲבָרִים."

עבודה זרה שהתפרקה: פסק **הרמב"ם** (הל' שאר אבות הטומאות ו,ד) כלישנא בתרא, שהבעיא היא כשהדיוט יכול להחזירה. אבל כשרק אומן יכול להחזירה, פשוט שכשבורה נחשבת וטהורה. ולא איפשיטא, ופסק לקולא.

עבודה זרה שנשתברה: כתבו **תוספות** (ד"ה ע"ז) **וריטב"א**, דבשל חוליות מבעיא ליה; אבל עבודה זרה שנשתברה, פשיטא ליה דלא מטמאה.

עבודה זרה פחותה מכזית

(פ"ג ב') בעי רב אחדבוי בר אמי: עבודה זרה פחותה מכזית (והיא שלימה), מהו?

1. כתבו תוספות (ד"ה ע"ז ישנה לאיברים): בשל חוליות מבעיא ליה. אבל ע"ז שנשתברה, פשיטא ליה דלא מטמאה.
2. ואף על גב דבמסכת עבודה זרה (מ"א ב') איפליגו ריש לקיש ורבי יוחנן בעבודה זרה שנשתברה מאליה שאינה של חוליות, וקיי"ל כרבי יוחנן דאמר אסורה, ובשל חוליות גם כן נחלקו רב ושמואל (שם מ"ט ב') וקיי"ל כרב דאסר, הא לא קשיא דהתם לענין איסור הנאה, דכתיב "ולא ידבק בידך מאומה מן החרם", וכיון דאיסורא דאורייתא הוא החמירו, אבל הכא לענין טומאה דרבנן אזלינן לקולא. ריטב"א. מקורות - תוספות (ד"ה כ). ריטב"א (ד"ה בעי).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ומברר) למאי? אילימא לענין איסורא (ליאסר בהנאה), לא יהא אלא זבוב בעל עקרון! **דתניא:** "ויהי כַּאֲשֶׁר מֵת גִּדְעוֹן וַיִּשׁוּבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּזְנוּ אַחֲרַי הַבְּעָלִים) וַיִּשְׁמִימוּ לָהֶם בְּעַל בְּרִית לְאֱלֹהִים"³, זה זבוב בעל עקרון. מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו, כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו ומחבקה ומנשקה.

אלא לענין טומאה, מאי? כיון דאיתקיש לשרץ ("שקץ תשקצנו"), מה שרץ (מטמא) בכעדשה (פחות מכזית), אף עבודה זרה נמי בכעדשה. או דילמא הא איתקיש למת (כדלקמן "על קבר בני העם"), מה מת בכזית, אף עבודה זרה בכזית.

תא שמע, **דתניא:** עבודה זרה פחותה מכזית, אין בה טומאה כל עיקר, שנאמר⁴ "וַיִּשְׁלַח אֶת עֶפְרָה עַל קֶבֶר בְּנֵי הָעָם". מה מת (מטמא) בכזית, אף עבודה זרה בכזית.

שיטות הראשונים

שיעור לטומאת עבודה זרה: כתב הרמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות ו,ב) "עבודה זרה עצמה מטמאה אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר, ואינה מטמאה במשא, כשרץ, שנאמר: "שקץ תשקצנו" (דברים ז,כו); ושעורה פזית: לא תהיה זו חמורה מן המת. אבל אם היתה הצורה פחותה מפזית - הרי זו טהורה".

ספינה אינה מקבלת טומאה

(פ"ג ב') (1) **משנה:** מנין לספינה שהיא טהורה (שאינה מקבלת טומאה)? שנאמר⁵ "דָּרַךְ אֲנִיָּה בְּלֶב יָם". (ומפרש) פשיטא אניה בלב ים היא! (אלא) הא קא משמע לן כים: מה ים טהור, אף ספינה טהורה.

(2) **תניא:** חנניה אומר נלמדה משק: מה שק מיטלטל מלא וריקן, אף כל מיטלטל מלא וריקן. לאפוקי ספינה, דאינה מיטלטלת מלא וריקן (שגדולה, ואינה מיטלטלת כשהיא מליאה).

מאי בינייהו (בין תנא דמתניתין לחנניה)? איכא בינייהו ספינה של חרס (שלא הוקש חרס לשק): מאן דאמר "אניה בלב ים", הא נמי בלב ים היא (וטהורה). למאן דאמר (חנניה) כשק, הנך דכתיבי גבי שק דאי מיטלטלת מלא וריקן - אין, אי לא - לא. אבל ספינה של חרס (מקבלת טומאה) אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן.

אי נמי ספינת (נהר) הירדן (שהיא יותר קטנה מספינות השטות בים): למאן דאמר "אניה בלב ים", הא נמי אניה בלב ים היא. למאן דאמר מיטלטלת מלא וריקן, הא נמי מיטלטלת מלא וריקן (שהיא ספינה קטנה). דאמר רבי חנינא בן עקביא: מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה, מפני שטוענים אותה ביבשה ומורידין אותה למים (נמצא

3. שופטים ח,לג.

4. מלכים ב' כג,ו. לגבי עבודה זרה ששרף המלך יאשיהו: "וַיֵּצֵא אֶת הָאֲשֵׁרָה מִבֵּית ה' מִחוּץ לִירוּשָׁלַם אֶל נַחַל קִדְרוֹן וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ בְּנַחַל קִדְרוֹן וַיִּדַק לְעֶפֶר וַיִּשְׁלַח אֶת עֶפְרָה עַל קֶבֶר בְּנֵי הָעָם".

5. משלי ל,יח-יט.

6. שהרי ספינה כלי עץ, והוקש לשק, שנאמר לגבי טומאת שרץ (ויקרא יא,לב) "וְכָל אֲשֶׁר יִפֹּל עָלָיו מֵמָהּ בְּמָתָם יִטְמָא, מִכָּל כְּלֵי עֵץ אוּ בָגֵד אוּ עוֹר אוּ שֶׁק כָּל כְּלֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִלֶּאכָה בָּהֶם בְּמֵים יוּבָא וְטָמֵא עַד הָעָרֵב וְטָהַר".

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שמיתלטלת גם כשמליאה, ומקבלת טומאה).

שיטות הראשונים

ספינה של חרס אם מקבלת טומאה: פסק הרמב"ם (הל' כלים יח,ט) כסתם משנה, שספינה של חרס אינה מקבלת טומאה.

כלי עץ העשוי לנחת: פסק הרמב"ם "כל כלי עץ העשוי לנחת - אפלו אינו מקבל אלא דבר מועט, אינו מקבל טמאה לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים..."

כלים גדולים שלפעמים מיטלטלים: עוד כתב הרמב"ם "וכל כלי עץ שהוא עשוי להתלטל מלא וריקן כשק - אפלו היה מחזיק מאה סאה, ואף על פי שיש לו שולים, הואיל ואינו עשוי לנחת, הרי זה מקבל טמאה דין תורה, כשאר כלי קבול." והשיגו הראב"ד שאע"פ שפעמים מיטלטלין במלואן, כיון שאין דרכן בכך אינן מטמאין.

מדוע ספינה אינה מיטמאה מדרס: כתבו תוספות דספינה אינה מיוחדת למדרס, אע"פ שכל שעה יושבין בה בני אדם, מכל מקום עיקרן עשויות לפרגמטיא, ואמר בה עמוד ונעשה מלאכתנו⁸. והרמב"ן כתב, ושמה כל הבאין במדה טהורין, אע"פ שהן ראוין למדרס, דגרעי מפשרטי כלי עץ⁹. והרשב"א כתב דספינה טהורה, דאין עיקרה עשויה אלא לעבור בה ממקום למקום¹⁰.

7. צ"ב בדבריו, שכן בהל' טומאת מת (וב, כתב שרק אם מחזיקים 40 סאה בלח, אינם מקבלים טומאה כלל. משמע שאם מקבלים דבר מועט, מקבלים טומאה. מקורות - רמב"ם (הל' כלים ג,א).

8. דאי ספינה מיוחדת למדרס לא הוה ילפינן משק, כדאמרינן בריש אלו מומין (בכורות ל"ח א') דמאי דחזי למדרסות אפי' פשוטי כלי עץ מקבל טומאת מדרס, דמדרסות לא איתקוש לשק. וכתב רמב"ן, ואינו מחוור לי כלל, דספינה עשויה ומיוחדת לשיבה עם מלאכתה היא, שפיתחה מצדה, דעיקרה לכלים ומשמשת לשיבה עמה. עיי"ש. ותירץ, דבספינה על כסא וספסל יושבין בה, ועל מיטה שוכבין בה, וכל עצמה מעשה קרקע בעלמא, ואינה משמשת לשיבה. כנ"ל לפי שיטה זו שלהם.

9. ושמה איכא רבויי בקרא לפשוטי כלי עץ דחזו למדרסאות, והבאין במדה נתמעטו מכלום.

10. מקורות - תוספות (פ"ג ב', ד"ה נלמדנה). רמב"ן (ד"ה הא דאמרינן). רשב"א (ביצה כ"ג ב', ד"ה מתני' עגלה).